

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 424. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063358800/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

- mackrigen. De landede i august 1612 i Norge og forsøgte hemmeligt at nå Sverige, men ved et slag i Gudbrandsdalen blev de udslettet af en bondehær. De skotske styrker har i overleveringen fået navn efter en af underbefalingsmændene, George Sinclair, men lededes i virkeligheden af oberst Andrew Ramsay. – *Rapustas Besværgelse*: se s. 153 – *Cast*: se n.t.s. 17
- 159 *Joh sid på stenen*: gammel troldformel, egl. mod tandpine. – *Det vare inte gods*: visen om *Brøder og Søster*, jf. n.t.s. 156
- 160 *Norren*: skæbnegudinden, der spinder et menneskes livstråd.
- 162 *Freses*: »*Ait jorden mørket tackes*»: salme af den svensk-finske forfatter Jacob F. (ca. 1690-1729); – »*O hur kär den Herren spåker*»: fra Jacob Freses digt *Under min lidagsamme och svåra sjukdom*
- 163 »*Min dagen flyr*»: salme af P.A. Söndén (1792-1837); – »*Goda gosse, glust tom!*»: visen *Till en yngling af Frans Michael Franzén* (1772-1847); – *Jacob Fries* ... *Elskovtsangeren*: Fries, hvis liv prægedes af langvarig sygdom, skrev både salmer og lyrindigte. – *Hettekonger*: Karl XII (reg. 1697-1718) – *Ahlströms og Hoffners Melodier*: komponisterne og folke-musikantalerne Olof Å. (1756-1835) og Johan Chr. Fr. H. (1759-1833); – *Vina og Bægeret*: to kortspil – »*Caffle Våbenet*»: art tobak.
- 164 »*Hångångare* ... »*Skulningare*»: ristopning af smelteovnen pga. slagge-dannelser, henholdsvis i den øvre og den nedre del. – *Nig*: pulveriseret erts, der renses, inden den kommer i ovnen. – *beskickning*: blanding til påfyldning af ovn. – *Göser*: jernblokke til videre bearbejdning. – *Rügen* ... 1805: Rügen hørte under Sverige 1648-1815 som en del af det svenske Pommern.
- 165 *tre Kejserer* ... og *en Sol*: se n.t.s. 114; slaget begynde tidligt om morgenen, men først kl. ca. 8 brød solen frem og gjorde det muligt at få et overblik. – *afsatte Kongen*: 13.3.1809 blev den sundsførvirede Gustav IV Adolf afsat ved en paladstrevolution; i kuppet deltog Carl Johan *Adlercreutz* (1757-1815), Georg *Adlersparre* (1760-1835) og brødrene Carl Henrik og Johan August *Anckarström* (1782-1865 og 1783-1874). Da kongen søgte at undslippe, blev han genkendt og pågrebet af hofjægermester Johan Ludvig Boguslaus von *Greiff* (1757-1828). – *Fresen*: greve Axel von F. (1755-1810) deltog som frivillig på amerikansk side i den nordamerikanske frihedskrig. 1791 søgte han forgæves at hjælpe det franske kongepar, Louis XVI og Marie Antoinette, til at flygte fra revolutionen. Den 20.6.1810 blev han tramper ihjel af folkemasser i Stockholm, der mistænkte ham for at stå bag kronprins Karl Augusts pludselige død. – *Moderatorlampen*, ohelampe, hvor oledtforlsen kan reguleres.
- 166 *Robespierre*: Maximilien de B. (1758-94), diktator under den franske revolutions erdselsherredømme 1793-94. – *Napoleon*: N. Bonaparte, fransk feltherre, keiser 1804-15. – *Kejser Alexander og Gustaf den Tredje*: se n.t.s. 59 og 108 – *Fästingen*: se n.t.s. 46. – *Ab-Kosenour*: ikke identificeret. – *v. Essen*: Hans-Heinrik v. E. (1755-1824), generalguvernør over